

SOSYAL SİGORTALARIMIZ (1)

Doçent Fehmi YAVUZ

İş kazası, meslek hastalığı tazminatı. — İş kazası, meslek hastalığı sonucu vukubulan ölümler. — Analık sigortası. — Diğer sigorta kolları ve bunlar hakkında kısa notlar. — Teşkilat (Genel müdürlük kuruluşu, Yönetim kurulu, Genel kurul).

Kazaya uğradığı veya meslek hastalığına tutulduğu muayyen belgelerle sabit olan sigortalılara veya bunların hak sahiplerine verilecek tazminat iki ana grupta toplamak kabildir.

A — Sigortalının uğradığı arıza veya hastalık dolayısıyla yapmak zorunda kaldığı sağlık masraflarını karşılamağı hedef tutan tazminat; prensip olarak bu türlü masrafların tamamen karşılanması gerekir.

B — Hastalık veya kaza dolayısıyla işçinin kazanma gücünde hasıl olan eksilmeyi karşılamağı hedef tutan yardımlar (ödenekler). Bu yardımlar umumiyetle kısa iş göremezlikler için, bir bekleme müddetinden sonra verilir, ve işçinin uğradığı kaybı yüzde yüz karşılamaz. (2)

Bu iki ana guruba giren tazminat haklarını ayrı ayrı incelemeğe çalışalım.

A — Birinci guruptaki tazminatı üçe ayırarak mütalâa etmek kabildir.

1) Sağlık yardımı,

2) Ortopedi tedavisi, Protez araç ve gereçlerinin sağlanması, takılması ve yenilenmesi,

3) 1 ve 2 numaralarda gösterilen yardımların yapılması için sigortalının başka bir yere gönderilmesi gerekirse gidip gelme parası.

(1) Bu yazının; giriş-işçi ve müstahdemlerin sosyal sigortalarımız karşısındaki durumu-iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası-iş kazasıyla meslek hastalıkları prim (tahakkuk, tahsil)-primleri kim öder?-kaza ve meslek hastalığının ihbarı-bölümlerin ihtiva ede ihtiva eden baş tarafı Dergimizin Cilt: II, Sayı: 3-4 ünde çıkmıştır.

(2) Ölümle neticelenen iş kazası veya meslek hastalıklarından doğan tazminat haklarını ileriki bahislerde ayrıca inceleyeceğiz.

1 — Sağlık yardımı: "Sigortalının hal ve durumuna göre bir hekime baktırılması, ilâç ve iyileştirme araçlarının sağlanması ve gerekiyorsa bir sağlık yurdunda yatırılması veya baktırılması demektir." (4772 sayılı sigorta kanunu. Madde: 8). Sigorta İdaresi henüz iki yıllık bir maziye malik olduğu için sigortalıları, kısmen olsun, kendi kurduğu veya iştirak ettiği müesseselerde tedavi ettirmek yoluna girememiştir. (3)

Memleketin her tarafına dağılmış olan sigorta kanununa tabi takriben 3000 iş yerinde vukubulacak kaza ve meslek hastalıklarına Sigorta İdaresinin derhal el koyması mümkün olamadığından kanundaki: "İş veren, kazaya uğriyan sigortalıya Sigorta İdaresi tarafından işe el konuncaya kadar sağlık durumunun gerektirdiği ilk yardımları yapmak ve esas bakımı sağlamakla ödevlidir." (Madde 10) Hükmünden faydalanılarak sigortalıların tedavi ettirilmesi iş verenlere bırakılmıştır.

Sigorta İdaresi Hastanesi ve sağlık tesisleri bulunan iş verenlerle anlaşarak ödemelerini muayyen tarifelere göre yapmak için bazı denemeler yapmıştır. Meselâ pansman, ayak tedavisi, yatak ücretleri için tesbit edilen miktâr mikdarların ödenmesi hem iş veren, hem de Sigorta İdaresi için faydalı olabilir. Fakat bunun için umumî masraflarla malzeme ve personel masraflarından hangilerinin ve ne nisbetlerde vahit hesaplarına gireceği üzerinde anlaşarak makul mikdarlara varmak icabeder.

Devlet, il veya belediyelere ait hastanelerden faydalanarak sigortalıların tedavisini temine çalışmak da mümkün ise de devlet hastahaneleri para tahsil edememekte ve her zaman Sigorta İdaresinin emrine amade muayyen sayıdaki yatağı boş tutamayacak kadar meşbu bulunmaktadır.

Bu konuda daima göz önünde bulundurulması gereken prensip sigortalıların hastahane kapılarında dolaşarak boş yatak ve sıra beklemeden tedavilerini temin etmek ve bunu Sigorta İdaresine pahalıya mal etmemektir. Memleketimizde çok yeni olan sosyal sigorta tatbikatı bu alanda kendisine salim bir yol bulmuş sayılamaz.

İş verenler kazaya uğriyan veya meslek hastalığına tutulduğu doktor raporuyla sabit olan ve bu keyfiyet sigorta idaresince de kabul edilen sigortalıların tedavisine devam ederler, fatura mukabili yaptıkları bütün masrafları sigorta idaresi tarafından karşılırlar. (Sigorta İdaresinin Sağlık Müşa-

(3) "Sağlıkla ilgili veya sosyal müesseselerin meydan getirilmesi için yönetim kurullarına yapılacak teklifler üzerinde karar vermek" genel kurulun yetkileri arasında gösterilmektedir. Fakat bu çeşit kararlar "Çalışma Bakanlığına sorularak bu Bakanlığın onamaziyle alınmalıdır" (4792 Sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu. Madde: 14)

virliği mutad dışında yapılan masrafları, sebebini sorarak lüzumuna kanaat olduktan sonra kabul etmektedir.)

2 — “İşçi sigortaları idaresi sigortalıya, iyileşmesine yarayacak yahut iş göremezliğini az çok gidermesi için gerekli görülecek ortopedi tedavisini ve protez gereçlerini sağlamak ve tesbit edilen süre ve şartlar içinde yenilemekle ödevlidir.” (Madde: 11).

Sigorta İdaresi, sigortalıların tedavisi için her çareye başvurmakla mükellef tutulmuştur. Bir sigortalının şifalı su bulunan kaplıca veya içmeceklerden faydalanması doktorlar tarafından tavsiye edilirse, idare bunu yapacaktır. Sigorta İdaresi icabeden takma uzuvları takdırmak, ve yenilemekle de mükelleftir. Bu faaliyetler neticesinde, daimi iş göremez durumu olan sigortalının kazanma gücünde bir yükselme temin edilirse, Sigorta İdaresinin lehine bazı mali faydalarda sağlamak mümkün olur. (Çünkü sigortalılara bağlanacak daimi iş göremezlik iradları sigortalıların kazanma gücünde hasıl olan eksilmeler esas tutularak hesaplanır).

3 — Yol parası: Sigorta İdaresinin tedavi ettirmekle mükellef olduğu bütün arıza ve hastalıkların, sigortalının bulunduğu yerde iyileştirilmesi her zaman mümkün olmaz. Bu takdirde bazı sigortalıların seyahate çıkarak yol parası ödemesi icabedecektir. Sigorta İdaresi şu iki halde yapılan yolculuk masraflarını karşılar:

- a) Sağlık yardımları için yapılan yolculuklar.
- b) Ortopedi tedavisi ve Perotez gereç ve araçlarının sağlanması, takılması, yenilenmesi için yapılan yolculuklar.

Kanunda açıkça “Sağlık yardımları, ortopedi tedavisi ve protez araç gereçlerinin sağlanması, takılması ve yenilenmesi için sigortalının başka yere gönderilmesi gerekirse gidip gelme parası” denmektedir. (Madde 14)

Sigortalı gittiği yerde belki Han, Otel parası verecek, lokantadan yiyecektir. Kanun bunların hiçbirini kabul etmiyor. Yalnız başına yolculuk yapacak kadar rahatsız olduğu için bir yardımcının da beraber gitmesi gereken hallerde de sigortalıdan başkasının yol parası kabul edilmeyecektir. Kanunda, gidip gelme parasının, muayyen tarifeli nakil vasıtalarında bulunduğu mevkie göre verileceği noktası da açıklanmamıştır. Yol parası bakımından şu tamamlayıcı malûmâtı vermeği faydalı buluyoruz:

- a) Sigortalıların başka yerde tedavisi ancak sarih bir doktor raporıyla mümkündür.

b) Doktorun en yakın ve en az masraflı yerleri seçmesi ve fazla masrafı gerektiren hallerde sigorta idaresinden izin alınması doğru olur.

c) Yolculuk trenle veya vapurla yapılacaksa doktor raporunda sigortalının sağlık durumu bakımından hangi mevkide yolculuk etmesinin doğru olacağı zikredilmelidir.

d) Kanunda yapılacak ilk tadilat sırasında sigortalıların evlerinden ayrılmaktan mütevellid yapacakları fazla masrafları kısmen olsun karşılıyak bir ödenek verilmesi için yeni bir hükmün konması doğru olur.

e) Sigortalı ile beraber yolculuk yapacakların masraflarını da sigorta idaresine yüklemek hem sui istimale müsait olduğu, hem de idareyi evvelce tahmini güç olan beklenmedik masraflar karşısında bırakacağı için uzun tecrübe devresinin sonuna bırakılabilir.

B — Ödenekler:

İş kazası veya meslek hastalığı sonunda, sigortalı aşağıdaki dört halden birinde bulunur:

- 1 — Geçici iş göremezlik,
- 2 — Daimî kısmi iş göremezlik,
- 3 — Daimî tam iş göremezlik,
- 4 — Ölüm. (Ölümü ayrı bir bahiste inceleyeceğiz.)

1) Geçici iş göremezlik, doktorun raporunda lüzum gösterdiği, istirahat müddeti demektir. Tedavi sonunda sigortalı ya tamamen iyileşerek eski durumuna gücünü iktisap edecek, yahut da daimi iş göremez duruma düşecektir. İşte bu ilk tedavi devresinde sigortalılara verilen paraya geçici iş göremezlik ödeneği denir.

Geçici iş göremezlik ödeneği hastalık veya kazanın dördüncü gününden itibaren verilir. Temaruzları önlemek ve sigorta idaresinin çalışmasını kolaylaştırmak için hemen her memlekette bu türlü bekleme müddetleri kabul edilmiştir. (4). Ancak istirahat müddeti 15 günü aşarsa ilk üç günün ödeneği verilir. Burada ufak bir nüansı münakaşa edelim: ilk üç günlük ödeneğin verilmesi için doktorun 15 günden fazla istirahate lüzum görmesi ka-

(4) İş Kanununun 25 inci maddesi iş verenleri muayyen hastalık hallerinde işçilerine ücretlerinin % 50 sini vermekle mükellef tutuyor. Fakat aynı maddede bu mükellefiyetin sigorta teşkilatı kuruldukça kalkacağı zikredildiğinden, iş verenler prim verdiklerini ileri sürmek üç gün için, ödenek vermeği kabul etmeyeceklerdir.

fi midir? Yoksa sigortalının fiilen onbeş gün istirahat ettikten sonra ilk iş gününe ait ödeneği alması mı icabeder? Bunu tesbite lüzum vardır. Çünkü beş günlük ödenekler haftalık olarak verilir. 20 gün istirahat alan sigortalı birinci haftanın sonunda (istirahtin haftanın ilk gününden başladığını kabul edelim) üç günlük mü, yoksa altı günlük mü ödenek alacaktır? Belki doktor ara muayenelerinde 10 gün sonra sigortalının iyileştiğini ve işine başlayabilecek durumda olduğunu tesbit ederek ilk raporunu hükümsüz bırakacaktır. Kanunun yazılışından, ilk üç günlük ödeneğin onbeş gün sonraya bırakılması gerektiği anlaşılmaktadır. Fakat tatbikatta doktorlar ilk raporlarında lüzum gösterdikleri istirahat müddetini değiştirmedikleri için onbeş günden fazla istirahatlerde ilk üç günlük ödeneklerini de baştan vermek büyük bir mahzur tevliid etmez kanaatindeyiz.

Yukarıda bir hafta için günlük ödenek verileceğine işaret ettik. Haftanın altı iş günü kabul edilmekte ve sigortalıların kazançtan mahrum kaldıkları günler için tazminat almaları her memlekette muteber olan sosyal sigorta prensiplerine uymaktadır.

Geçici iş göremezlik ödeneği, sigortalıların gündeliklerinin muayyen bir nisbetini teşkil eder:

a) Geçindirmekle mükellef kimsesi bulunmayan bir hastahanedeki yatan sigortalıya gündeliğinin % 25 i,

b) Geçindirmekle mükellef kimseleri bulunan ve hastahanedeki yatan sigortalılara gündeliklerinin % 50 si,

c) Geçindirmekle mükellef kimseleri bulunan ve hastanedeki yatmayan sigortalılara gündeliklerinin % 75 i,

d) Geçindirmekle mükellef kimseleri bulunmayan ve hastahanedeki yatmayan sigortalılara gündeliklerinin % 50 si geçici iş göremezlik ödeneği olarak verilir.

Bu ödenekler kazanç, buhran, muvazene, hava kuvvetlerine yarayan vergilerinden muaftır. (5).

Kanun vazısı, ödeneklerin hesabına esas tutulacak gündelikler için asgari ve asgari hadlerin Bakanlar Kurulu tarafından tesbitini emretmektedir. Bakanlar Kurulunun tesbit ettiği "En az gündelik kazançtan daha az miktarda günlük kazancı olanlarla ücretsiz çalışanların ödenekleri en az had üzerinden hesaplanır" (4772 sayılı Sigorta Kanunu Madde 7). Gündelik

(5) İşçi sigortalariyle ilgili ödemeler vergiden, belgelerde puldan muaftır. Tazminat İşçisi Gazetesi Sayı: 22. Sahife: 3. Fehmi Yavuz.

sermayeyi iyi kullanacağına işçi sigortaları idaresinde güvenildiği takdirde yine gelir sermayeye çevrilerek ödenebilir. (7).

II — Ölüm:

İş kazası veya meslek hastalığı sonunda vukubulan ölümlerde, daimî iş göremezlik ölümle birleşmiş demektir. Bu takdirde yine sigortalının yıllık kazancının % 60 ı ölen sigortalının hak sahiplerine gelir olarak verilir.

Birinci derecede hak sahipleri sigortalının karısı ile çocuklarıdır. (8). Kadının hissesi % 30 dur. Yeniden evlenen kadınların üç senelik geliri verilmek üzere ilişiği kesilir. Çocuklara % 15 üzerinden 15 yaşını bitirinceye kadar (tahsilde olanlara 18 yaşına kadar) irad bağlanır.

Sigortalı erkeğin meşrû çocuklarına gelir bağlandığı halde, sigortalı kadının ölümünden doğan haklarda çocuğun babasının belli olması şart değildir. (Madde: 20).

İkinci derecedeki hak sahipleri sigortalının geçindirmekle mükellef olduğu usulü ile kardeşleridir. 4772 sayılı Kanununun 20-25 inci maddeleri hak sahiplerinin çeşitli durumları hakkındaki hükümleri ihtiva etmektedir. (9). Hak sahiplerine bağlanacak gelir ayda beş liradan az olduğu takdirde daimî malûllüklerde olduğu gibi, gelirin sermayeye çevrilerek toptan verilmesi icab eder. (9).

Kanunda iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölümlerle ayrıca maktû masrafların masrafı ödenmesi kabul edilmiştir. (Madde: 20/E) Maktû miktar 4772 sayılı Kanunda 30 lira olarak tesbit edilmiş iken 26-II-11947 gün ve 4779 sayılı kanunla bu miktar 50 liraya çıkarılmıştır. Mart 1946 da toplanan birinci sigorta genel kurulu da "bu paranın hakiki asgarî masraflara tekaül edecek bir miktara çıkarılması" temennisinde bulunmuştu. (10).

(7) Daimi iş göremezlik gelirinin sermayeye çevrilmesi. Türk İşçisi. Sayı: 22, Sayı 4 Sigortacı.

(8) İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen kadınsa ". . . kendi geçindirdiği tam iş göremez durumdaki kocasına, her hangi bir şekilde yoksuzluktan kurtuluncaya kadar yıllık kazancının % 30 u derecesinde bir yıllık gelir bağlanır." (Sigorta Kanunu Madde: 20.)

(9) İş kazası meslek hastalığı sonucu ölümlerde hak sahiplerine bağlanacak gelirler. Türk İşçisi Gazetesi. Sayı: 23, Sahife: 3 Sigortacı. (Bu yazıda misaller de verilmiştir.)

(10) İşçi sigortaları kurulu genel toplantısı 1946 zabıtları Sahife: 54 (120 sahife tutan zabıtların makine ile teksir edilmiş nüshaları ilgililere gönderilmiştir.)

kazancı âzamî hadden fazla olanlar için ödeneklere esas tutulan günlük kazanç, azamî haddir.

Bakanlar Kurulu 28-6-1946 gün ve 3/4430 sayılı kararıyle ödeneklerin hesabına esas tutulacak olan günlük kazançların en az haddini 100, en çok haddini de 600 kuruş olarak tesbit etmişti. 27-2-1947 gün ve 3/5489 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyle en az hâd 150 kuruşa çıkarılmış ve en çok hâd 600 kuruş olarak bırakılmışken, 18-7-1947 gün ve 3/6192 sayılı kararname ile azimî hâd de 1000 kuruşa çıkarılmıştır.

Ödenekler hafta sonunda verilmekte ve Sigorta İdaresinin şubesi bulunan yerlerde ödemeyi doğrudan doğruya şube yapmakta, bulunmayan yerlerde ise iş verenlerin Sigorta Kumu hesabına makbuz mukabili yaptığı ödemeler Sigorta İdaresi tarafından iade edilmektedir.

Geçici iş göremezlik ödeneği 52 haftayı geçemez. "Bu süre ancak yetkili bir Sağlık Kurulunun raporu üzerine 12 hafta daha uzatılabilir. (Sigorta Kanunu Madde: 9).

52 veya (bu müddet uzatıldığı takdirde) 64 hafta içinde hastalık veya iş kazasının sigortalıda bıraktığı malûlluk derecesi yani sigortalının kazanma gücünde hasıl olan eksilmenin nisbeti tayin edilerek kendisine daimi iş göremezlik ödeneği namı altında bir irad bağlanır.

C — Daimi iş göremezlik ödeneği:

52 hafta veya istinaî hallerde 64 hafta sonunda kazazede veya meslek hastalığına tutulan sigortalıya tamamen iyileşip eskisi gibi kazanmağa başlamak, yahut da kazanma gücünden bir kısmını veya tamamını kaybeder. Bu takdirde sigortalı daimi iş göremez durumdadır. Daimi iş göremezlik kanun üç grupta mütalâa ediyor:

- 1 — İş göremezliğin % 10 dan az olması,
- 2 — İş göremezliğin % 100 olması,
- 3 — İş göremezliğin % 10 — 100 olması halî.
- 1 — Kazazede veya meslek hastalığına tutulan sigortalı tedavi sonunda kazanma gücünün % 10 undan azını kaybetmişse hiç bir yardım alamaz.
- 2 — Kazanma gücünün tamamını kaybeden, yani daimi tam iş göremez durumda olan sigortalıya "yıllık kazancının % 60 ına eşit bir gelir bağlanır. Sigortalı başka birinin sürekli bakımına muhtaç bir durumda ise bu

gelir % 50 artırılır" ve (Sigorta Kanunu Madde: 17) bu suretle bağlanacak gelir sigortalının yıllık kazancının % 90 na yükselmiş olur.

3 — Sigortalının kazanma gücünün % 10 undan fazla ve % 100 ünden azını kaybetmesi halinde: "sigortalıya bağlanacak gelir tam iş göremezlik ödeneği gibi hesaplanarak bunun iş göremezlik derecesini karşılayacak kadarı kendisine verilir." (Sigorta Kanununu Madde: 18). (6).

Sigorta kanunumuz bağlanacak iradın, sigortalının *mesleğinde* kaybettiği kazanma gücü ile mütenasip olacağını açıkça tesbit etmiştir.

Sigorta Kanununun 79 uncu maddesine göre, malûlluk derecesi yani: "... kaza ve meslek hastalığı sonucu malûllüklerin *meslekte* kazanma gücünü ne nisbette azaltacağı Çalışma, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak tüzüklerle tesbit olunur."

Sigorta İdaresiyle Çalışma Bakanlığı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarının uzmanlıkları tarafından hazırlanan bir tüzüğün (Malûliyet Baremi) formaliteleri henüz tamamlanmamıştır (Ocak 1948).

Kanun vazınının meslekte kaybedilen kazanma gücünü esas alması yüzünden tüzük çok teferruatlı olmuş ve ilgili makam ve uzmanları her gün yeni hâdiseler karşısında bırakmıştır. Çünkü her uzvun çeşitli malûllükleri bulunmakta ve bu malûllüklerin her işletmenin çeşitli servislerinde çalışan sigortalıların kazanma gücünde icra edeceği menfi tesirin hesabı gerekmektedir.

Kısmî olsun, tam olsun daimî iş görmezlik ödeneğinin sigortalıya hayatı süresince gelir şeklinde verilmesi esastır. (Sigorta Kanunu Madde: 16). Fakat bu gelirlerin Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca tesbit olunacak usule göre hesaplanarak sermayeye çevrilmesi de mümkündür.

Şu iki halde sigorta idaresi geliri resen sermayeye çevirir.

1 — Gelirin ayda beş liradan az olması,

2 — İş göremezlik derecesi % 20 den az olan sigortalının çalışma gücünü kazanabileceğinin umulması.

İş göremezlik derecesi % 50 yi geçen sigortalının isteği üzerine, verilen

(6) Meselâ bir marangozun sağ kolunun kaybı ile kazanma gücünü % 80 nisbetinde kaybettiğini farzedelim. Bu marangozun yıllık kazancı (bir yıl 300 iş günüdür) 1000 olsun bu kazazadeye bağlanacak yıllık irad şöyle hesaplanır. $1000 \cdot \frac{60}{100} = 600$ Daimî iş göremezlikte bağlanacak gelir. Türk İşçisi Sayı: 20 Sigortacı.

III — Analık Sigortası:

Analık sigortası her ne kadar sosyal bir riski karşılamakta ise de, bu sigortanın iş kazaları ve meslek hastalıkları sigortasından bambaşka bir özelliği vardır. İş kazaları ve meslek hastalıkları sakınılması gereken bir tehlike olduğu halde analık özlenen ve nesillerin bakasına hizmet eden bir olaydır. Analığın bir risk olması, işçi kadını bir müddet işinden alıkoymasına, gelirinden mahrum bırakmasına, aynı zamanda birçok yeni masraflara yol açmasına sebep olur. Sigortalı erkeğin sigortalı olmayan karısının analığı halinde ise işden kalmak ve ücretten mahrum olmak bahis mevzuu değildir. Fakat bu takdirde de doğumun icabettirdiği yeni masrafları karşılamak gerekir.

Memleketimizde iş verenler, iş kazaları ve meslek hastalığı primi yanında ayrıca analık sigortası primi de ödemekle mükellef tutulmuşlardır. Analık sigortası priminin iş verenlere ödetilmesini meslekî risk prensibiyle izah etmek mümkün değildir. (11).

Bazı memleketlerde olduğu gibi analık sigortası priminin bir kısmını işçiden almak yerine, kanun vazımız işçilerin hayat seviyesinin çok düşmesi sebebiyle olması yüzünden,, bu prim ile yalnız iş verenleri mükellef tutmuştur.

Analık sigortası primi bütün iş yerleri için yüzde birdir. (12) Erkek ve kadın, çocuk, yaşlı, evli, bekâr, dul... iş kanununa tâbi iş yerlerinde çalışan işçilerin kazançları (gündelikleri) üzerinden % 1 analık sigortası primi alınır.

4772 sayılı kanun analık sigortası priminin her ay tahakkuk ve tahsil esasını koyduğu halde, 26.II.1947 gün ve 5019 sayılı kanunla iş kazaları ve meslek hastalığı priminin tahakkuk ve tahsili için kabul edilen esaslar (13) (primlerin senelik olarak tahakkuk ettirilmesi) buraya da teşmil edilmiştir. Daha doğrusu 51 inci maddenin kaldırılmasıyla bu netice otomatikman sağlanmıştır.

Şimdi sigortalı işçi kadınıla, sigortalı erkeğin sigortalı olmayan karısının analığında verilecek tazminatı ayrı ayrı görelim:

1 — SİGORTALI KADININ ANALIĞI:

Sigortalı kadınlara doğum yaptıkları zaman kaybettikleri gündelikleri

(11) Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi Cilt: II, Sayı: 3-4, S. 330 (bu yazının baş tarafı)

(12) 28.6.1946 gün ve 3/4431 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı. (Çalışma mevzuatı Sahife: 338)

(13) Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi. Cilt: II, Sayı: 3-4, Sahife: 343. (Bu yazının baş tarafı)

mukabil ödenek, doğum dolayısıyla yaptıkları sağlık masraflarını karşılamak üzere de maktu tazminat verilir.

a) Ödenekler; sigortalı kadına doğumdan önce ve sonra sağlık durumu göre üçer haftadan altıya kadar ve bu süreler içinde çalışmak ve gündelik almamak şartıyla gündeliğinin % 70 ine denk bir ödenek verilir. (4772 sayılı kanun: Madde: 29.)

Türk Ceza Kanununa göre suç sayılmıyan çocuk düşürme hallerinde de sigortalı kadına iş göremezliğinin devamınca ve altı haftayı geçmemek üzere gündeliğinin % 70 i ödenek olarak verilir.

Sigorta Kanunu prensip olarak kaza ve meslek hastalıkları sigortasından faydalanmak için, sigortalıların muayyen bir müddet çalışmış olmaları kaydını koymadığı halde, analıkta bir kıdem esas kabul etmiştir.

Sigortalı kadının analık yardımlarından faydalanabilmesi için "yardıma hak kazandığı tarihten önceki altı ay içinde iş kanununun uygulandığı bir veya birkaç iş yerinde en az üç ay... çalışmış bulunması ve bunun çalıştığı iş yerlerince belgelenmesi" lâzımdır.

Kanun vazı sigortalı kadının yardıma hak kazanacağı tarih olarak doğum gününü kabul etmemiştir. Çünkü doğumdan önce de yardım yapıyor. Bu yardımların başhyabilmesi için altı ay içinde üç ay çalışmış olmak şartının yerine getirilmesi lâzımdır. Doğuma çok yakın bir zamanda üç aylık kıdem müddeti tamamlanırsa sigortalı kadın doğumdan evvel altı haftaya faydalanabilmesi mümkün olan ödenekten az faydalanacak, doğumdan sonra doktor raporuna göre, altı hafta kadar ödenek alabilecektir.

Altı ay içinde üç ay çalışmış olmak şartı, doğumdan sonraki altı hafta içinde tahakkuk ederse artık analık yardım ve ödenekleri için esas olan doğum anında işçi kadının analığa karşı sigortalı olmadığını kabul etmek kabeder. Bu takdirde yardımların hepsi düşmüş olacaktır.

İş kazası ve meslek hastalığı sigortasından faydalanmak için bir çalışma müddeti kabul edilmediği halde analık sigortasında böyle bir kayda haklı olarak lüzum görülmüştür. Çünkü kaza ve meslek hastalığı arzu edilmeyen ve çok zaman vukuu önceden kestirilemeyen olaylar olduğu halde analık kazası ve vukuu önceden tahmin edilebilen bir vakiadır. Analık yardımından faydalanmak için doğumdan önceki bir kaç hafta içinde işçi olmak ve sigorta yardımlarından faydalandıktan sonra yine evine dönmek suretiyle yaptıkları suistimalleri önlemek için böyle bir müddetin konması gerekmektedir. (14).

(14) Oswald Stein tarafından 1939 da hazırlanan raporda bu müddete staj müddeti denmekte ve doğumdan önceki bir yıl içinde 6 ay olarak kabul edilmekte idi. İleride gündelik üzere sigortalı erkek için kabul edilen staj müddeti başkadır ve 5019 sayılı kanunla değiştirilmiştir.

B — SAĞLIK YARDIMI (Maktû tazminat):

Sigortalı kadının doğurması dolayısıyla yapılan sağlık masraflarını karşılamak üzere ayrıca maktû bir tazminat verilmektedir. Sigorta ile tazminat gereken masraflar risk olduğuna göre doğum yardımlarının bir kısmını maktûlaştırmak, sigorta prensiplerine aykırı düşmektedir. Hakikatte kanunumuzun 4772 sayılı kanuna (On ikinci madde) koyduğu hükümlerle sigorta prensiplerine sadakat göstererek "gebelikte, doğumda ve doğumdan sonra gereken sağlık yardımlarını İşçi Sigortaları İdaresi doğrudan doğruya yapabileceği gibi, isterse Çalışma, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca belgelere dayanan bir şekilde hazırlanıp ilân edilecek tarifeye göre sigortalının belgelere dayanan belgedeki harcamalarını ödemekle yetinebilir." hükmünü kabul etmiştir.

İşçi Sigortaları İdaresi henüz bu yardımları doğrudan doğruya yapabilmek için gerekli tesisleri kurmuş veya bu hususu temin maksadiyle anlaşmalar yapmış değildir. 26-II-1947 gün ve 5019 sayılı kanunla değişiklik yapılmaya kadar Çalışma, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıkları tarafından belgelere dayanan tarife gereğince sigorta idaresi belgelere dayanan masraflarını ödemeğe devam etmiştir.

Bu tarifeye göre normal doğumlarda sigortalı kadın için yapılacak sağlık yardımları doktor muayenesi için beşerden on lira; iki tahlil için on lira; doğum için 50 lira olmak üzere 66 liraya kadar çıkabiliyordu. (15)

Fakat birçok doğumların ebe veya doktor tarafından yapılmaması, tahlil ve doktor muayenelerinin çok zaman yaptırılmaması dolayısıyla, sigortalılar bu yardımlardan faydalanamamakta ve belge temininde çekilen güçlük dolayısıyla gördükleri yardım 66 liranın çok aşağısına düşmekte idi.

Altı aylık tatbikat, belge teminindeki güçlük yüzünden, kanunumuzun maksadına aykırı olarak yardımların çok geç yapıldığını ve istenen miktarları bulmadığını göstermiş ve bu durum haklı olarak bir çok şikâyetlere sebep olmuştur.

Bu durum sigorta idaresi için de büyük güçlükler doğurmuştu. Yapılan teklifle bu yardımların maktûlaştırılması istendi ve 5019 sayılı kanunla sağlık masraflar yerine yine Çalışma, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarınca hazırlanacak tarifeye göre maktû miktarların ödenmesi esası kabul edildi.

(15) Tarifinin bir örneği, sigorta idaresi tarafından bastırılarak bütün işyerlerine gönderilen (iş kazalarıyla meslek hastalıkları ve analık sigortaları hakkındaki 4772 sayılı kanun hükümlerinin tatbik şekilleri ve açıklanması) adını taşıyan 3 numaralı genelgeçerlik vardır.

Tesbit edilen miktarlar; doğumdan önce On lira, doğum için Elli lira, emzirme yardımı olarak da Otuz liradır. Gebelik yardımı olan On liraya hak kazanılması için gebeliğin ve umulan doğum gününün doğumdan önce sigorta idaresine bildirilmiş olması lâzımdır. 50 lira olan doğum yardımı için doğumun kırk gün içinde ihbarı ve ayrıca doktor veya diplomalı ebe raporu ile veyahut tasdikli nüfus kaydı örneği ile tevsiki lâzımdır. Bu tevsi kırk günden sonra da olabilir. Ancak sigorta kanununun kabul ettiği hususi müddet zaman müddeti olan üç yıl aşmamalıdır. (16).

Emzirme yardımı için çocuğun canlı doğması kâfidir. Tadilden evvel emzirme yardımı da sigortalı kadının ücretiyle mütenasip (% 35) olmak üzere analık ödeneği kesildikten sonra 6 hafta sürerdi.

Anormal doğumlarda da sigortalılara bazı haklar sağlanır. Anormal doğumlar için belgelere dayanan masrafları ödemek prensibi muhafaza edilmiştir. 5019 sayılı kanunun 1 inci maddesiyle değiştirilen 12 inci maddenin yeni şekline göre sigortalıların "... doğumdan ileri gelen hastalık hallerinde resmî sağlık makamlarından alacakları rapor vesair belgelere dayanan masrafları da ayrıca ödenir". Ayrıca ödenir ifadesinden maktû yardımdan başka belgelere dayanan masrafların da ödeneceği mânasını çıkarmak lâzımdır. Tadilden evvel mer'i olan, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Çalışma Bakanlıkları tarafından birlikte hazırlanan tarife ile normal doğumlar için olduğu gibi, abnormal doğumlar için âzami had tesbit edilmiş değildir. Bu boşluğun bazı hallerde sigorta idaresini abnormal doğumlardan mütevellit büyük masrafları ödemek zorunda bırakması mümkündür.

2 — Sigortalı erkeğin karısının analığı hali:

Karısı doğuran sigortalı işçi için gündelikten mahrum kalmağı gerektirecek (ve doğumla ilgili) sıhhi bir sebep düşünülemediğine göre, kaybedilen gündeliklerin karşılanması bahis mevzuu olamaz. Şu halde sigortalı erkek işçilerin karılarının doğurması dolayısıyla yaptıkları sağlık masraflarını karşılamak gerekmektedir. Maktû yardımlar bakımından sigortalı kadın ile sigortalı erkeğin karısının doğurması arasında hiçbir fark yoktur ve bu maktû tazminat doğumdan önce 10, doğum için 50, emzirme tazminatı olarak da 30 liradır.

Yalnız sigortalı erkek için kabul edilen sitaj müddeti ayrıdır ve sitaj müddeti ile yardım miktarları 5019 sayılı kanunla, sigortalı erkeğin lehine

(16) Bu kanunda yazılı sigorta hakları için ileri sürülecek istemler hak doğurucu o-
lanlar üzerinden üç yıl geçtikten sonra dinlenmez. (Sigorta Kanunu Madde: 70)

olmak üzere mühim ölçüde değişmiştir. Bu değişiklikleri şöyle hülâsa edebiliriz.

a — 4772 sayılı kanun erkekler için iş kanununa tâbi iş yerlerinde azlıksız altı ay çalışmak şartını koymuştur. İş yeri değiştirmek için bir gün ise aralık vermek bile sigortalı haklarından mahrum edebiliyordu. 5019 sayılı kanun doğumdan önceki bir yıl içinde altı ay çalışmış olmak esasını kabul etmiştir.

b — 4772 — Sayılı kanunun 31 inci maddesinde “sigortalıya, sigortalı olmayan karısının analığı halinde, sigortalı bir kadına yapılacak doğum yardımlarının üçte ikisi para yardımı olarak verilir” hükmü vardı. İş verenler sigortalı erkek işçi için de aynı primi ödedikleri halde tarife gereğince verilmesi gereken paranın 1/3 ünün kesilmesi âdil değildi. 5019 sayılı kanun bu adaletsizliği kaldırmıştır.

c — 4772 sayılı kanun, sigortalı kadınlar için kabul ettiği, yevmiyelerinin % 35 i nisbetindeki altı haftalık emzirme ödeneğini, sigortalı erkeklerin karılarının analığı haline teşmil etmemiştir. 5019 sayılı kanunla bu ödenek hem maktûlaştırılmış ve hem de sigortalı erkeğin sigortalı olmayan karısının ananalığı için kabul edilmiştir.

Sigortalı erkeğin sigortalı olmayan karısının anormal doğumlarında maktû yardımdan başka, resmî sağlık makamlarından alınacak rapor ve sair belgelere dayanan fiilî masraflar da ödenecektir.

V — Diğer sigorta kolları ve bu alanda yapılan hazırlıklar hakkında kısa notlar:

Yazımızın baş tarafında (Siyasal Bilgiler Okulu Dergisi Cilt: II, Sayı: 3-4, Sahife: 333 - 346) bir sosyal sigorta sisteminin şu sekiz sigorta koluna iş kazaları — meslek hastalıkları — analık — hastalık — emeklilik — malûllük — Ölüm—içine aldığını zikretmiştik. İş kazaları, meslek hastalıkları ve analık sigortaları bu gün memleketimizde uygulanmakta ve diğerleri için bazı hazırlıklara girişilmiş bulunmaktadır.

A — *Emeklilik Sigortası*: Muayyen müddet çalıştıktan sonra iş gücü kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayacak hale gelen işçilerin geleceğini teminat altına almak, hem insanî, hem de iktisadî bakımdan çok önemlidir. Çünkü ihtiyarlık herkesi bekleyen bir âkıbetdir. Bütün iyi niyetlerine rağmen gelirlerinden bir miktar artırarak şahsî tasarrufu ile istikbalini teminat altına alamıyacak durumda olan geniş işçi kütlesinin, yaşlandığı zaman sefalete düşmesini önleyecek tedbirleri almak insanî bir vazifedir. Emeklilik

sigortasının, işçileri mesleğine bağhyarak kalifiye ve verimi her gün da-
çok artan bir işçi sınıfının taazzuna yardım etmesi de iktisadi önemi
stermektedir.

Memleketimizde ihtiyarlık sigortasının kurulması için hazırlıklar ol-
kaça ilerlemiştir. Ancak teşebbüsün başarı ile sonuçlanması için bazı ra-
malzemesinin toplanmasına ihtiyaç vardır. Henüz işçilerimizin muhtelif
lara göre tasnifi yapılmamış, işçi ücretlerinin hareketini takip imkânı
olmamıştır. Mevsimlik, muvakkat ve daimî işlerde çalışan işçilerin
sınıfını, yaş durumlarını da bilmek isabetli bir emeklilik sigorta kanunu
hazırlamak için çok lüzumludur.

B — Malûllük sigortası: Ekseriya ihtiyarlık sigortası ile birlikte müta-
edilmektedir. Emeklilik için muayyen yaş haddi kabul edilir. Bu had-
eriya 60-65 dir. Fakat birçok işçiler bu emeklilik yaşına varmadan,
kazasına veya meslek hastalığına uğramadıkları halde, çalışmamı-
duruma düşer ve malûl olurlar, yani erken ihtiyarlarlar. İşte malûl-
sigortaları bu durumdaki sigortalılara irad veya sermaye şeklinde taz-
vermek üzere kurulur ve ihtiyarlık sigortasının tamamlayıcısıdır.

C — Ölüm sigortalarıyla, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu vuku-
mayan, diğer ölümler karşılanır ve sigortalının dul karısına ve çocukla-
irad bağlanır veya sermaye verilir. Ölüm sigortası da birçok memle-
lerde emeklilik ve malûllük sigortalarıyla birlikte mütalâa edilmektedir.

1946 Mart ayının ikinci yarısında toplanmış olan İşçi Sigortaları Kuru-
Genel Kurulu Üyeleri arasından seçilen dört işçi ile dört iş veren tem-
ve yetkili ilim adamlarından mürekkep bir komisyon ihtiyarlık, ma-
ve ölüm sigortaları için aşağıdaki esasları tesbit etmişti.

1 — İhtiyarlık ve bunun tam bir cüz'ü olan malûliyet ile ölüm halinde
yetimler için bir sigorta kanunu hazırlanması,

2 — Bu kanunun esas itibariyle 4222 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleri
Sandığına paralel olması,

3 — İşçi gündelikleri, sigortalıya temin edilecek iradlardan prim ve ai-
suyuninde esas olacağından, bu gündelikler hakkında bir işçi gündelik-
suresinin âcilen yapılması,

4 — Prim ve iradlar tesbit edilirken yaş, hizmet müddeti ve işin cinsi
nazarı itibare alınması ve bunların tediyelerini kolaylaştıran
kanununda yer alması,

5 — Primlerin iş veren, işçi ve devlet tarafından verilmesi,

6 — Kanunun hazırlanması sırasında yapılacak olan teknik hesap neticesinde, sigortanın kurulması için bir tesis fonuna lüzum görülürse, bunun devlet tarafından temini.

7 — Halen çalışan ve çalışma durumunun sonuna yaklaşan yaşlı işçileri koruyacak şekilde işgial şartlarının tesbit olunması,

8 — Kanunun tatbiki tarihine kadar geçmiş olan hizmetlerin de önünde tutulması,

9 — İşin bünyesinden doğan fasıllarla mevsime tâbi ve buna benzer hususiyetlerin nazarı itibare alınması,

10 — İşinden ayrılan işçilerin, primler kendileri tarafından ödemiş şartıyla, sigortaya devam edip edememeleri cihetinin ayrıca incelenmesi.

11 — Vergilerin sigorta primleri üzerinden alınması ve rantların vergisiz olarak verilmesi, 4792 sayılı Kanununun 24 üncü maddesi gereğince işçilerin sigortaları idaresinin bütün gelirler ve kurumca sigortalılara ve sigortalıların ailelerine göre hak sahibi sayılan kimselere verilen ödenekler ve yardımlar kazanç, buhran, muvazene, hava kuvvetlerine yardım, ve rant vergileri, harç ve ittifal vergilerinden bağıştır.

12 — Sigorta fon ve ihtiyatlarının işçi menfaatine en müsait şartlarda kullanılması.

D — Hastalık Sigortası: İş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan türlü ârıza ve hastalıklar, hastalık sigortasının şümulüne girmektedir. Sigorta kolu, bütün işçileri ilgilendirmesi bakımından sosyal sigortanın temelini teşkil eder. Çünkü iş kazası, meslek hastalığı, işin mahiyeti ve tehlike derecesine göre, işçilerin büyük bir kısmını tehdit etmekte ve hastalık böyle değildir. Öteyandan iyi işliyen bir hastalık sigortası, tehlikeler için koruyucu bir rol oynar. Çünkü, birçok hastalıklarda müdahale etmek sayesinde, kaza, meslek hastalığı ve malûlluk pek çoğu önlenmiş ve hattâ ihtiyarlık geciktirilmiş olur. Fakat hastalık sigortası geniş bir sihhî servise ihtiyaç gösterdiğinden henüz memleketimizde tatbik edilememiştir. Sağlık Bakanlığı bu konu üzerinde önemle durmakta ve kurulacak bir sağlık bankası eliyle hastalık sigortasını teşkil ve idare ettirecek itasarılar hazırlanmaktadır.

E — İşsizlik Sigortası: Çalışmak istediği halde çalışmaya mâni bir hastalığı bir sihhî ârızası bulunmadığı halde kendi ihtisasına uygun bir iş bulamayan kimse işsizdir. İşsiz tarifine giren kimseler, tazminat vermek üzere memleketlerde kabul edilmiştir.

İşsizlik sigortası daha çok kalifiye işçilerle, işçiliği kendine meslek edinmiş olanlar için bahis mevzuudur. Birçok tufeylilerin sigortaya yük olmamasın sağlamak için, işsizlik sigortası tatbikatında çok dikkatli olmak icabeder.

1 — İş piyasasını etüd etmek ve işçi hareketlerini adım adım takip etmek,

2 — İşçi karneleri ihdas ederek işçi sicilleri meydana getirmek,

3 — İşçi ve iş veren sendikalarıyla sıkı iş birliği yapmak suretiyle muvaffak bir işsizlik sigortası kurmak ve yürütmek mümkün olur. Memleketimizde işsizlik sigortası kurmak için gerekli bulunan şartlar henüz hazırlanmamıştır. Fakat 4837 sayılı kanunla kurulan İş ve İşçi Bulma Kurumu iş piyasasını etüd etmekte ve işçi karnelerinin ihdasiyle meşgul olmaktadır. Kurumun İş ve İşçi Bulma faaliyetleri önleyici (tazmin edici değil) mahiyettedir. İleride işsizlik sigortası kanunu hazırlanacağı zaman bu kurumun çalışmalarından faydalanılacağı muhakkaktır.

VI — Teşkilât:

İşçi Sigortaları Kurumu, 1-1-1946 tarihinde yürürlüğe girmiş olan, 1-7-1945 gün ve 4792 sayılı, işçi sigortaları kurumu kanunu ile kurulmuştur. Kurum, kanunun yürürlüğe girmesiyle teşekkül etmiş olmakla beraber, memleketimizde iş kanununa tâbi bütün iş yerlerinde sosyal sigortalara uygulanma günü olarak 1-7-1946 tarihinin kabul edilmesi icabeder. Çünkü 4772 sayılı iş kazalarıyla meslek hastalıkları ve analık sigortaları kanununun tatbikatı ilgilendiren maddeleri 1-7-1946 tarihinde yürürlüğe girmiş ve sigorta idaresi bu tarihten sonra vukubulan iş kazaları, meslek hastalıkları ve analık halleri için tazminat vermeğe, yardımda bulunmağa ve iş kazalardan sigorta primi almağa başlamıştır.

Sigorta Kurumunun:

A — Genel Müdürlük kuruluşu,

B — Yönetim Kurulu,

C — Genel Kurul,

olmak üzere üç örgamı vardır.

A — Genel Müdürlük kuruluşu, genel müdürle iki yardımcısından ve şube kuruluşu ile şube ve alentalıklarından tereküp eder.

1 — 1-1-1948 tarihinde yürürlüğe giren yönetmeliğe göre Genel Müdürlük merkez kuruluşunun iş bölümü şöyledir.

- a) Muamelât Şubesi Müdürlüğü
- b) Muhasebe Şubesi Müdürlüğü
- c) Hukuk Müşavirliği
- d) Sağlık Müşavirliği
- e) Aktüerya Müdürlüğü
- f) Sigorta Muamelât Şubesi Müdürlüğü
- g) Teftiş Kurulu Başkanlığı

2 — 1-1-1948 de yürürlüğe giren yönetmeliğe göre şube ve acentalılar; (1).

1 — İstanbul Şubesi; merkezi İstanbul, şubeleri İstanbul, Edirne, Karaman, Konya, Kütahya, Tekirdağ, Kocaeli, Bolu illeri,

2 — İzmir şubesi; merkezi İzmir, şubeleri İzmir, Manisa, Balıkesir, Çanakkale illeri,

3 — Zonguldak Şubesi; Merkezi Zonguldak, Zonguldak ilini ihtiva eder.

4 — Seyhan şubesi; merkezi Adana, şubeleri Seyhan, İçel, Maraş, Adana, Gaziantep, Urfa, Hatay illeri,

5 — Ankara şubesi; merkezi Ankara, şubeleri Ankara, Çankırı, Karaman, Konya, Niğde illeri,

6 — Samsun şubesi; merkezi Samsun, şubeleri Samsun, Sinop, Amasya, Tokat, Çorum, Ordu, Giresun, Trabzon, Gümüşhane, Rize, Çoruh illeri.

7 — Sivas şubesi; merkezi Sivas, şubeleri Sivas, Erzurum, Erzincan, Kars, Ağrı illeri,

(1) Şube ve acentalıkların durumu muhtelif safhalar geçirmiştir. 1.7.1946 da yapılan değişikliklerle bütünü bütünü merkezleri İstanbul, İzmir, Ankara, Adana, Trabzon, Samsun, Diyarbakır, Zonguldak'da olmak üzere sekiz bölgeye ayrılmıştır. Bu şubelerin İstanbul, İzmir, Ankara'yı derhal açmak kabil olmuş, geri kalan beş şubeye ise acentalıklar gönderilmiştir. Acentalıklardan Adana ve Zonguldak 1946 sonuna doğru şube haline gelebilebilmiştir. 1947 yılına girerken Trabzon, Diyarbakır acentalıklarıyla Ankara Müdürlüğü kaldırılmış ve Bursa'da şube açılmak suretiyle şube sayısı altıya indirilmiş ve İstanbul bölge merkezi olmaktan çıkarılmak suretiyle merkeziyet esas kabul edilmiş ve Genel Müdürlüğü bağlanmıştır.

8 — Eskişehir Acentahğı; merkezi Eskişehir, şubeleri Eskişehir, Bilecik İlleri,

9 — Kayseri Acentahğı; merkezi Kayseri, şubeleri Kayseri, Yozgat, Kırşehir, Niğde İlleri,

10 — Bursa Acentahğı; merkezi Bursa, Bursa ilini ihtiva eder.

11 — Aydın Acentahğı; merkezi Aydın, şubeleri Aydın, Muğla, Denizli, Antalya, Burdur, Isparta İlleri,

12 — Konya Acentahğı; merkezi Konya, Konya İlini ihtiva eder.

13 — Malatya Acentahğı; merkezi Malatya, Malatya İlini ihtiva eder.

14 — Kütahya Acentahğı; merkezi Kütahya, şubeleri Kütahya Afyon İlleri,

15 — Diyarbakır Acentahğı; merkezi Diyarbakır, şubeleri Diyarbakır, Bingöl, Tunceli, Bingöl, Mardin, Siirt, Muş, Bitlis, Van, Hakkâri illeri.

B — Yönetim Kurulunun biri tabîî, altısı müntehap veya muvazzaf olmak üzere 7 üyesi vardır. Genel Müdür yönetim kurulunun tabîî üyesidir. Müntehap üyeden biri işçi diğeri işveren mümessilidir. Bunlar genel kurulda gelmiş olan üyeler tarafından seçilir. Muvazzaf üyenin üçü Çalışma Bakanlığının, biri Maliye Bakanlığının teklifi ile Bakanlar Kurulu tarafından tayin olunur. (4792 sayılı İşçi Sigortaları Kanunu: Madde, 10-11).

C — Genel Kurul her yıl en geç Nisan sonuna kadar Çalışma Bakanlığının çağrısı üzerine toplanır; 15 işçi, 15 iş veren mümessili ile Üniversite veya Yüksek Okullardan çağrılacak sosyal ekonomi, iş hukuku ve sigorta kanunları ile iş fiziyojisi veya iş hıfzıssıhhası, ortopedi veya cerrahlık, müesseselik kollarında uzman bir veya birkaç kişiden teşekkül eder.

Sigorta teşkilâtı hakkında tenkidî mahiyette mütalâa yürütmeği pek çok buluyoruz. Genel Müdürlük teşkilâtı merkeziyet ile ademi merkeziyet arasında bazı zikzaklar çizdikten sonra 1-1-1948 den itibaren ademi merkeziyete doğru bir ilerleme kaydetmiştir. Yönetim Kurulunda da işçi, işveren ve hazine menfatlerinin temsil edildiği açıkça görülüyor. Muvazzaf üyelerden birinin, devlet sanayimizin idarecisi bulunan Ekonomi Bakanlığınca tarafından inhası doğru olurdu.

Sigorta Kurumunun da 3461 sayılı İktisadî Devlet Teşekkülleri kanununa tâbi olan müesseseler gibi umumî murakabe heyetinin denetlemesine tâbi tutulmaması arasına tartışma konusu olmaktadır.

Bugünkü teşkilâtın ancak birkaç sene tecrübe edildikten sonra tadil düşünülebilir ve geçen iki buçuk senelik müddetin bu hususta yürütülecek mütalâaları objektif esaslara istinad ettirmeğe kâfi olmadığı kanaatindeyiz.

Sigorta kurumunun çalışmalarıyla ilgili bazı rakamlar.

A — Prim tahsilâtı,

Lira	Kr.	Hesap cinsi	Hesap yılı
2.218.404	10	İş kazaları - meslek hastalığı primi	1946 (Son altı ay)
4.500.000	00	İş kazaları - meslek hastalığı primi	1947
877.482	97	Analık primi	1946 (Son altı ay)
2.500.000	00	Analık primi	1947

B — Tazmini gereken vakalar,

	1946 (Son altı ay)	1947
İş kazası	4.168	10.663
Meslek hastalığı	41	150
Ölüm	55	241
Analık	2.354	13.828

1-7-1946 dan 1947 sonuna kadar vukubulan iş kazası, veya meslek hastalıklarından 250 si daimi iş göremezlikle sonuçlanmıştır.

Mantıkan 1947 tahsilâtıyla tazmini gereken vakaları gösteren rakamların, 1947 yılının son altı ayı rakamlarının takriben iki misli olması gerekmektedir. Kaza primi tahsilâtında bu nispetin muhafaza edildiğini görüyoruz. Analık primi tahsilâtı iki misil yerine üç misil artmıştır; bunun başlıca sebebi, kadın işçi çalıştırmayan birçok iş verenlerin kendilerini analık priminden muaf sayarak primden kurtulmağa teşebbüs etmiş olmalarıdır. Vaziyet belli ildükça hem bakaya tahsil edilmiş ve hem de yeni seneler için tahakkuk ve tahsile devam edilmiştir.

Vakaların fazla görünmesini de, ananesi teşekkül edinceye kadar birkaç hadiselerin sigorta kurumuna intikal ettirilmemiş olmasıyla izah etmek mümkündür.

Ölüm sayılarındaki artışta 21/9/1947 tarihinde Zonguldak kömür hazinesine vukua gelen çökme neticesinde 48 kişinin birden ölmesinin büyük bir hissesi vardır.

Zamanla iş veren ödevlerini, işçiler haklarını öğrenecek, işçi sigorta idaresinin elemanları yetişecek ve bundan sonra sigorta primi tahsilâtı tazmin edilen vakaları gösteren rakamların isabet derecesi de artacaktır.